1852 Pašerové (Tyl), 1854 povoleny hry k podpoře místních chudých. 1857 městské představenstvo upustilo od potrestání „hráčů divadla“, kteří hráli bez povolení.

Ochotnické divadlo
v Železném Brodě.
V neděli dne 14. listopadu 1869
provozuje se
k dobročinnému účeli:
Zlatodvorský
SEDLÁK.
Obraz ze života venkovského ve 4 jednáních od Birch-Pfeifferové.
OSOBY:
Karel, baron z Vlkotic, krajský . . . . . p. V. Geisler.
Jindřich Kadetský, dozorce nad hutemi . . . . . p. J. Kallus.
Záviš, nazvan Zlatodvorský . . . . . p. J. Pavlíček.
Veronika, jeho dcera . . . . . sl. A. Commersová.
Madlenka Jandera, vdova, jeho sestra . . . . . pl. A. Tumová.
Bedřina Blahova, jeho sest. sirotek . . . . . sl. M. Veselých.
Marta, hospodina } ve zlatém dvoře . . . . . sl. A. Šrůtkova.
Jiřík, pachtýř } . . . . . p. F. Hlubáček.
Sanda, sládek . . . . . p. A. Adám.
Jedek, horník } sedlák z Borovan . . . . . p. J. Novák.
Dorek, } . . . . . p. J. Sparbe.
Brdenka, } . . . . . p. F. Černoš.
Václav Sekal, nazvan Tvrdovrák } Malenkatém . . . . . p. A. Herbe.
Hnědý, sedlák . . . . . p. J. Ullrich.
Čas děje 1812. v Borovanech pod Křtonoš.
Ceny míst: I. místo 30 kr., II. místo 20 kr., III. místo 10 kr.
Začátek v 7 hodin.

961 / Plakát: Zlatodvorský sedlák, 1869.

1860 zal. *SDO*, představení v dřevěné radnici, později h. v hostinci U mostu, potom ve školách. 1870 vznikl druhý OS, tzv. *Besední divadlo*. Patřilo *Sokolu*, hrálo v hostinci U Jizery. Od 1885 jako *SDO Tyl*. 1892 ODi na stálém jevišti v nové radnici, činnost spolků se rozšířila. 1895 přestavba radnice, v 1. patře nádvorního traktu vybudována dvorana s jevištěm. Opona Mir. Hracha viz s. 18. 1900 z popudu textilních dělníků zal. *Národní dělnická vzdělávací beseda Havlíček*, jejíž členové později významně ovlivnili činnost Tyla.

1900 ochotníci nastudovali operetku Andulka (R. Nejedlý). 1905 V studni a operetka Večerní námluvy. 1909 *DO Sokola* opereta Baj-kaj-laj (E. Starý). 1914-1918 ochotníci silně omezováni, ale představení se na různých místech konala.

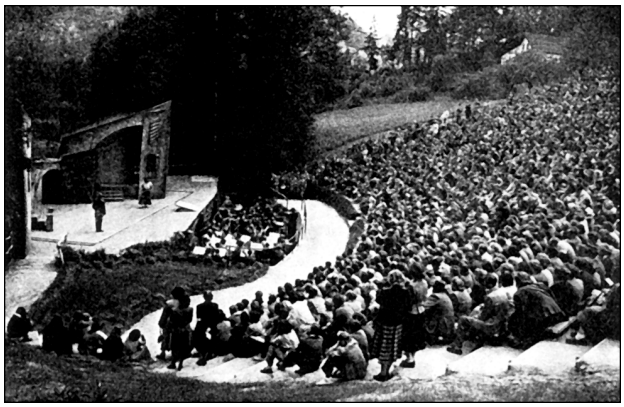

962 / Přírodní divadlo, Tylova Fidlovačka, 1953.

1919 DS Tyl 55 členů. 1923 nová opona V. Rady a V. Rabase pro městské divadlo, viz s. 18. 1923-1924 *DO Svazu textilních dělníků*, *Vzdělávací odbor Čs. strany socialistické*. Ve 30. letech soubor jako Jednota proletářské tělovýchovy. 1930-1937 *Katolické dělnictvo* uvedlo řadu operet. 1935 modernizace divadla, znovu otevřeno 1936, Strakonický dudák. 1938 DS Tyl 109 členů, 16 her, knihovna s 1058 svazky. Během války 1938-1945 se intenzivně hrálo, např. v národních krojích Maryša, ale i Námluvy Pelopovy. Vnitřní spory v Tylu, trvající prakticky od počátku, skončily v prvních letech války a ochotníci hráli společně až do zákazu 1944.

V činnosti se pokračovalo hned 1945. 1947 Velbloud uchem jehly, JH. Spolek každoročně účast v soutěžích, zval k hostování jiné soubory i umělce z pražských divadel. 1948 Chirurg Platon Krečet (Kornijčuk), SDO Tyl členem Kruhu vítězných souborů ÚMDOČ. 50. léta *DK ZK ROH n. p. Železnobrodské sklo*. Od 50. let *DS Tyl při OB*. 1957 obnovení Železnobrodských div. her. Pro spolek Tyl dělal výpravu spolu se sklářským výtvarníkem K. Vaňurou Jan Schmid (*1936, r., h., v., scénárista, od 1969 ved. Studia Y). Spolupracoval i na Železnobrodských pašijových hrách. Repertoár Dobrou noc, Patricie, Plukovník Chabert (Balzac), Obchodník s deštěm. Spolupráce s DS Tyl Hodkovice, výměna představení na místních festivalech, např. Ženitba. Představení v přírodě. Od 1958 na Malém rynku Železnobrodský jarmark. 1959 oslava 100 let ODi. Repertoár 1960 např. Diplomati (Karvaš), Merenda nestřídmých (Neruda), Lesní panna (Tyl), Půlnoční mše (Karvaš). V 90. letech DS Tyl a Železnobrodské divadelní hry. DS Tyl 2000 Partie ve čtyřech.

1947 JH - SDO Tyl, Langer: Velbloud uchem jehly
1974 JH - SDO Tyl, Vampilov: Starší syn
1979 NP DpD - DS Tyl KP, Lichý: Kouzelná lampa Aladinova

INFORMACE pro MČAD: Místopis okresu zprac. Jan Strnad. Rkp. 1998. PC ART; Vojtěch Ron. Rkp. 2001. kART.
CČAD, s. 26, 30, 59, 93, 136, 180, 376; DČD I, s. 192, 312, 313, 328; II, 291; III, 178, 191; obr. s. 158, 153: Divadlo ve staré radnici v Železném Brodě. Foto původně otištěno v Památníku divadelních ochotníků v Železném Brodě. Železný Brod 1960, s. 63.
Javorin, s. 317; Ladecký, s. 133; Ron; Stoletá tradice, s. 34; Táborský, s. 386; Ve službách Thalie II, s. 52.
ČERNÝ, František: Divadelní tradice východních Čech. Listy katedry historie a Historického klubu, pobočka Hradec Králové, č. 9, 1995.
DIVADLA v království Českém r. 1905. Zprávy Zemského statistického úřadu království Českého XIV/1. Praha 1910, s. 184-190.
LANGHAMER, Antonín: 30 krejcarů na pivo a ochotnický dnešek. OD 1960 č. 3, s. 58-59.
MELIŠ, E.: Průvodce hudební a divadelní. Seznam ochotnických divadel v Čechách a na Moravě. Praha, Mikuláš a Knapp 1868, s. 99. A DS Erben, Miletín. Kopie kART.
MENČÍK, F.: Prostonárodní hry divadelní. 1. díl Vánoční hry (1894, s. I-XXVII), 2. díl Velikonoční hry (1895, s. I-XX), Holešov.
PAMÁTNÍK divadelních ochotníků v Železném Brodě. 1860-1960. Železný Brod, OB 1960, 112 s.; DNM: D 1343 - b 611.
PORT, Jan: Tvary divadla v Čechách. Díl I, Stín velké noci 1. IV, Lidové pašije, s. 208. DNM.
RON, Vojtěch: Hesla z připravované České divadelní encyklopedie, Biografického slovníku (DÚ): Jelínek, Václav; Tepr, Jan; Jáchym; Theatrum passionale. Obsahuje výklad a bibliografii. PC ART.
RON, Vojtěch: Nejstarší železnobrodská kronika. In: Z Českého ráje a Podkrkonoší. Semily 1998, s. 159-175.
RON, Vojtěch: První poznámky k železnobrodským pašijím. In: Z Českého ráje a Pookrkonoší 1993, s. 35-52.
RON, Vojtěch: Slovo na okraj... In: Prix Bohemia 1992. Sborník vítězných pořadů, Český rozhlas. Praha, INFOS 1993, s. 10.
RON, Vojtěch: Souhrn poznatků o sousedském divadle v Železném Brodě. Rkp. 1998. kART.
RON, Vojtěch: Sousedské divadelnictví severních Čech v 18. století. In: Divadlo v Kotcích. Red. Fr. Černý. Praha 1992, s. 355.
RON, Vojtěch: Velkopáteční pašijová procesí. Český lid 1992, zvláště s. 299-301.
RON, Vojtěch: Zakázaná edice..., Divadelní revue 1995, č. 2, s. 281.